

Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelman kokonaisarviointi 2023–2025

Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelman arviointi 2023–2025

1. Vahvat ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ja hyvinvointialueella				
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
1.1 Lainmukaiset ja suositeltavat ehkäisevän päihdetyön rakenteet löytyvät jokaisesta kunnasta ja hyvinvointialueelta	1. Kunnat ovat nimenneet lakisääteisen ehkäisevän päihdetyön toimielimen	Kunnat	2023	Kyllä Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ja hyvinvointialueilla ovat vahvat (rakenteiden vahvuuden arviointi kokonaisuutena 4/4)
	2. Kunnissa ja hyvinvointialueella on monialainen ryhmä, joka toimeenpanee ehkäisevää päihdetyötä	Kunnat Hyvinvointialue	2023	
	3. Kuntiin ja hyvinvointialueelle on nimetty koordinoiva henkilö ehkäisevään päihdetyöhön	Kunnat Hyvinvointialue	2023	
	4. Kunnissa ja hyvinvointialueella on voimassaoleva ehkäisevän päihdetyön sisältävä suunnitelma	Kunnat Hyvinvointialue	2023	
1.2 Ehkäisevä päihdetyö näkyy osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelua ja raportointia	1. Päihdeindikaattorit ja päihdetilanteen kuvaus sekä johtopäätökset hyvinvointikertomuksissa	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija & kehittämisjohtaja	2023–2025	Toteutunut osittain Toteutunut hyvinvointialueen osalta. Toteutunut 10/13 kunnan osalta.
	2. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu hyvinvointisuunnitelmaan	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija & kehittämisjohtaja	2023–2025	Kyllä Tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu hyvinvointialueen ja kuntien hyvinvointisuunnitelmiin.
	3. Päihdetilanteen, EPT-tavoitteiden ja toimenpiteiden raportointi valtuustolle ja EPT-toimielimelle vuosittain	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija ja kehittämisjohtaja	2023–2025	Toteutunut osittain Hyvinvointialue on raportoinut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle, mutta ei valtuustolle. 10/13 kuntaa on raportoinut joko valtuustolle tai EPT-toimielimelle tai molemmille.

2. Päihdehaitoista ja ehkäisevän päihdetyön toimista viestiminen				
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
2.1 Päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksilöille ja koko väestölle monikanavaisesti, suunnitelmallisesti ja laadukkaasti	1.EPT-viestintäsuunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen: -yhteiset viestinnälliset kärjet ikäryhmittäin -ajankohtaisista ilmiöistä viestiminen -kampanjaviestintä -monikanavaisuus -erityiset kohderyhmät huomioiden	EPT-hanke Hyvinvointialue Kunnat Muut toimijat	2023–2025	Kyllä Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelman mukaista sekä ajankohtaisiin ilmiöihin liittyvää viestintää on aktiivisesti toteutettu hyvinvointialueella ja kunnissa.
2.2. Päihdeoloista ja niissä tapahtuvista muutoksista tiedotetaan	1.Kouluterveyskyselyn, Finsote-tutkimusten ja muiden kansallisten kyselyjen tuloksista tiedottaminen (verkostot ja työryhmät, tiedotteet, julkaisut ym.)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija	2023–2025, tulosten julkaisujen mukaisella aikataululla	Kyllä Hyvinvointialue on tiedottanut tuoreista tutkimustuloksista osana eri aihealueisiin liittyvää mediatiedotusta sekä some-viestinnässä. Myös kunnat ovat jakaneet tietoa verkostoissa ja työryhmissä sekä osana viestintää ja kampanjoita.
	2.Päihdetilannekyselyn tuloksista tiedottaminen	EPT-hanke Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	2023 syksy	Kyllä Vuonna 2023 toteutetusta päihdetilannekyselystä on viestitty mediatiedotteella ja verkkosivu-uutisoinnilla.

3. Vaikuttavien ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden edistäminen ja osaamisen lisääminen				
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
3.1 Otetaan käyttöön vaikuttavia ja hyviksi todettuja toimenpiteitä ehkäisevään päihdetyöhön	1.Kansallisen Pakka-toimintamallin työkaluja on käytössä kunnissa ja hyvinvointialueella (Esim. Pakka-info, päihdetilannekysely, kuntalaisfoorumi, ostokokeet)	Kunnat Hyvinvointialue EPT-hanke	2023–2025	Kyllä Pakka-työkaluja on ollut käytössä (päihdetilannekysely, kampanjat, kuntalaisfoorumit, tarjontatyöryhmä, Nuoret Pakka-toimijoina)
	2a) Savuton kunta -toimenpiteiden kartoittaminen ja tehostaminen	2a) Kunnat	2a) 2023–2025	Toteutunut osittain Savuton kunta -toimenpiteitä on toteutettu 8/13 kunnassa. Lisäksi muita nikotiinittomuutta edistäviä toimenpiteitä on toteutettu lähes kaikissa kunnissa.
	2b) Savuton sote -toimenpiteiden kartoittaminen ja tehostaminen	2b) Hyvinvointialue	2b) 2023–2025	Hyvinvointialue on osallistunut Savuton sote-arviointikyselyyn, mutta jatkotoimenpiteitä siihen liittyen ei ole tehty. Nikotiinivieroitukseen liittyvien rakenteiden ja käytäntöjen kehittäminen on aloitettu.
	3.Tupakka- ja nikotiinituotteiden lopettamisen tuen palvelujen kehittäminen	EHEÄ-hanke	2024–2025	Kyllä Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lopettamisen tuen palvelu on käytössä. Kuntouttavan työtoiminnan muutoksen tuen ryhmiä on pilotoitu. Lopettamisen tuen palvelua työttömien terveystarkastuksien yhteyteen on kehitetty (ei käytössä resurssisystistä). Lisäksi on kehitetty ja julkaistu Irti nikotiinista - hyvinvoinnin digipolku Siun soten digitaalisiin palveluihin.

	4.Vaikuttava päihde- ja pelikasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa - Vaikuttavien menetelmien (esim. tunnetaidot, vuorovaikutuksellisuus) käyttöönoton tukeminen - Eri toimijoiden roolien selkiyttäminen osana päihde- ja pelikasvatusta	Kunnat Toisen asteen ammatilliset oppilaitokset Hyvinvointialue Järjestöt (EHYT ry, Pelituki, P-K:n Syöpäyhdistys, Kansanterveyden keskus, Music Against Drugs) EHEÄ-hanke	2023–2025	Kyllä Kunnissa on toteutettu päihde- ja pelikasvatusta yhteistyössä hyvinvointialueen ammattilaisten ja vierailijoiden kanssa. EHEÄ-hankkeessa toteutuneet toimenpiteet: -selvitetty päihde- ja pelikasvatuksen nykytilanne ja tarpeet -maakunnallinen päihde- ja pelikasvatusopas tehty koulujen ja oppilaitosten hyödynnettäväksi -eri toimijoiden roolit on kuvattu oppaassa
	5.Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen koulunuorisotyössä toisen asteen oppilaitoksissa	Joensuun Nuorisoverstas / Mission Possible 2.0-hanke	2023 (30.11. saakka)	Kyllä EPT-menetelmiä on kehitetty toiselle asteelle koulunuorisotyöhön opiskelijoita osallistaen.
	6.Päihteiden ja pelaamisen puheeksiotto sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa a)Systemaattisen puheeksioton ja mini-interventioiden lisääminen EPT-hoito- ja palveluketjun mukaisesti sekä kirjaamisen kehittäminen b) Puheeksiotto osana muita palveluja ja prosesseja (esim. ikäihmisten RAI-arvioinnit)	Hyvinvointialue a) Koulu- ja opiskeluterv.huolto Oppilas- ja opiskeluhuolto Suun terveydenhuolto Ikäneuvola Työikäisten sosiaalipalvelut Äitiys- ja lastenneuvola Muiden palvelualueiden kanssa keskustelut käyttöönotosta	2023–2025	Kyllä Ehkäisevän päihdetyön polku on otettu systemaattiseen käyttöön 10 eri palvelussa ja käyttöönotto on käynnissä tai siitä on sovittu 6 eri palvelussa. Puheeksiotot ja mini-interventiot ovat lisääntyneet. EPT-kirjaamisohje on laadittu ja sitä on päivitetty. Lisäksi on laadittu erillinen tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön puheeksioton, lyhytneuvonnan ja vieroituksen kirjaamisohje. Alkoholin ja tupakoinnin puheeksiotto on toteutunut osana RAI-arviointeja.

7. Pääteiden ja pelaamisen puheeksiotto muualla kuin sote-palveluissa ja puheeksiotto-korttien hyödyntäminen (esim. varhaiskasvatus, nuorisopalvelut, työllisyyspalvelut, kehityskeskustelut, järjestöt)	Kunnat Järjestöt EHEÄ-hanke	2023–2025	Kyllä Koulutusta puheeksiottoon on järjestetty kunnille ja järjestöille. Ota puheeksi -kortit on tuotettu (sähköinen/painettu) ja jaettu eri toimijoille. Lisäksi on laadittu puheeksioton ja palveluihin ohjaamisen toimintamallit kunnan eri toimialoille. Kunnista 10/13 on aktiivisesti edistänyt pääteiden ja pelaamisen puheeksiottoa omissa toiminnoissaan.
8. Vanhemmuuden tuen menetelmien käyttö (esim. Lapset puheeksi, Voimaperheet, Vahvuutta vanhemmuuteen)	Perhekeskus-verkosto Hyvinvointialue / neuvolat	2023–2025	Kyllä Lapset puheeksi, Voimaperheet ja Vahvuutta vanhemmuuteen -menetelmät käytössä.
9. Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana liikunta- ja urheiluseurojen toimintaa a) Pääteettömyys osana kuntien avustuskriteerejä b) Nuuskaton urheilu -toimintamallin pilotti c) Pokalin kanssa tehtävä yhteistyö (EPT osana seura-analyysiä, uutiskirjettä, seurafoorumia, ohjaajavalmennusta)	a) Kunnat b) Josba Juniorit, P-K:n Syöpäyhdistys c) Pokali, EPT-hanke, hyvinvointialue/EPT-asiantuntija	a) 2023–2025 b) 2023 c) 2023–2025	Kyllä Pääteettömyys on kirjattu lasten ja nuorten liikunta- ja urheiluseuratoiminnan avustuskriteereihin 10/13 kunnassa. Nuuskaton/nikotiiton urheilu -toimintamallin pilotti toteutui Josba Junioreissa. EPT-yhteistyötä on tehty tiiviisti Pokalin ja Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistyksen kanssa (viestintä urheiluseuroille ja Pokalin nettisivuilla, puheenjohtajaillat, seura-analyysit, koulutukset, seurakahvit, ISLO:n yläkoululeirit, Liikkeelle!-tapahtuma)
10. Poliisin ennalta estävä toiminta/Ankkurin painopisteet: -nuorten rikostorjunta, pääteiden käyttöön puuttuminen, lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen	Poliisin Ennalta estävä toiminta	2023	Toteutunut osittain Ankkurin toiminnassa teemaan ei ole päästy pureutumaan niin paljon kuin olisi ollut tarvetta.

	11. MARAK-toimintamalli (Vakavan parisuhdeväkivallan ja uhrin auttamisen moniammatillinen menetelmä) - Tunnistetaan paremmin päihteiden käytön yhteys perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan	Hyvinvointialue / MARAK-työryhmä	2023–2025	Kyllä On tehty omaa tilastointia päihteiden käytön ilmenemisestä. On järjestetty koulutusta työryhmäläisille. Päihteiden käytön yhteyttä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan on käyty erillisissä arviointikeskusteluissa työryhmän kokouksissa. Työ jatkuu jatkuvana osana MARAK-toimintaa.
	12. Päihteitä käyttäviin äiteihin ja perheisiin kohdistuva kehittämistyö a) Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien kehittäminen b)Päihteitä käyttävien äitien palvelujen turvaaminen Siun sotessa (hoito- ja palveluketjutyö, puolison vastaanotto äitiysneuvolassa -pilotti, kahden lähetteen malli ja monialainen tiimi - pilotti)	Hyvinvointialue / Vauras-hanke Hyvinvointialue / Suojaa 2.0 -hanke	2023 2024	Kyllä Hankkeen toiminnot toteutuneet: -työohjeiden päivitys - kahden lähetteen mallin sekä uusien HAL-lähetekriteerien käyttöönotto -HAL-tiimin pilotointi ja vakiinnuttaminen -Päihteet raskausaikana ja vauvaperheessä -hoito- ja palveluketju -toisen vanhemman päihteiden käytön kartoittamisen tehostaminen äitiysneuvolassa
	13. Polku-työparimallin käyttöönotto: konsultaatituki ja työparimallitoiminta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja päihdepalvelujen välillä	Hyvinvointialue / koulu- ja opiskeluterveydenhuolto & mielenterveys- ja päihdepalvelut	2023–2025	Kyllä Malli on käytössä.
	14. Päihteitä käyttävien matalan kynnyksen palvelukeskuksen (mm. ajanvaraukseton vastaanotto) jatkosuunnittelu ja siihen liittyvä päätöksenteko	Hyvinvointialue / mielenterveys- ja päihdepalvelut Joensuun kaupunki	2023	Ei Jatkosuunnittelu ja siihen liittyvä päätöksenteko eivät toteutuneet.

	15. Järjestöjen toimintaan liittyvät tapahtumat a) Nikotiinittomuusoppitunnit 5.luokkalaisille (Joensuu & Kontiolahti) b) Tapahtumat Riverian opiskelijoille c) Terveitä aamuja -tapahtumat (2/vuosi) Onttolan varuskunnassa ja nikotiinituotteiden lopettamisen pienryhmän pilotointi d) Korkeakouluopiskelijoille suunnatut Pop Up-tapahtumat e) Ikäihmisille suunnatut tapahtumat kunnissa (esim. Ilmiökahvila) ja koko alueella (Ikäihmisten terveystapahtuma)	a) P-K:n syöpäyhdistys, Hyvinvointialue b) EPT-työryhmä / P-K:n kansanterveyden keskus c) EPT-työryhmä /P-K:n kansanterveyden keskus d) EPT-työryhmä /P-K:n kansanterveyden keskus) e) Kunnat, EPT-hanke & EHYT Pokali & Hyvinvointialue	a) 2023–2025 b)2023–2025 c) 2023–2025 d) 2023–2024 e) 2023–2025	Kyllä Nikotiinittomuusoppitunteja on järjestetty vuosittain ja niissä tavoitettu satoja oppilaita vuosittain. Tapahtumia on järjestetty Riverian opiskelijoille ja korkeakouluopiskelijoille, Onttolan varusmiespalvelusta suorittaville sekä ikäihmisille. Myös näissä tapahtumissa on tavoitettua satoja henkilöitä vuosittain.
3.2 Eri alojen ammattilaiset hyödyntävät tarjolla olevia ehkäisevän päihdetyön työkaluja ja koulutuksia oman työnsä tueksi.	1. Koulutukset kunnissa työskenteleville a) EPT-hankkeen järjestämät koulutukset b) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen	a) EPT-hanke b) Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	a) 2023 b) 2024–2025	Kyllä Koulutuksia on järjestetty hankkeiden ja hyvinvointialueen toimesta kuntien ammattilaisille. EPT-hankkeen järjestämiin koulutuksiin osallistui yhteensä reilu 500 kuntien edustajaa ja EHEÄ-hankkeen järjestämiin koulutuksiin 265 henkilöä. Valtakunnallisista koulutuksista on tiedotettu kunnissa työskenteleviä.

	2. Koulutukset sote-ammattilaisille a) EPT-hoito- ja palveluketjun käyttöönottokoulutukset b) EPT-hankkeen järjestämät muut koulutukset c) Miepä kuuluu kaikille -koulutukset hyvinvointialueen työntekijöille d) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen	a) EPT-hanke b) EPT-hanke c) Hyvinvointialue/mielen-terveys- ja päihdepalvelut d) Hyvinvointialue/EPT-asiantuntija	a)2023 b)2023 c)2023–2025 d) 2023–2025	Kyllä EPT-polun koulutustilaisuuksia tai koulutuskokonaisuuksia on järjestetty yhteensä 58 kpl ja niihin on osallistunut n. 690 ammattilaista. Muihin yksittäisiin sote-ammattilaisille järjestettyihin koulutuksiin on osallistunut arviolta yli 1000 ammattilaista. Miepä kuuluu kaikille- koulutuksissa on ollut EPT-aiheita säännöllisesti ja niiden kautta tavoitettu satoja Siun soten ammattilaisia. Valtakunnallisista koulutuksista on tiedotettu sote-ammattilaisia.
	3. Koulutukset järjestö- ja seurakuntatoimijoille a) EPT-hankkeen järjestämät koulutukset b) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen	a) EPT-hanke b) EPT-hanke, Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija	a)2023 b)2023–2025	Kyllä EPT-hankkeen järjestämiin koulutuksiin osallistui vähintään n. 140 järjestö- ja seurakuntatoimijaa. Valtakunnallisista koulutuksista on tiedotettu järjestö- ja seurakuntatoimijoita.

4. Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen ehkäisevässä päihdetyössä				
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
Asukkailla on mahdollisuus osallistua ehkäisevän päihdetyön toimien suunnitteluun ja toteutukseen	Päihdetilannekyselyn toteuttaminen asukkaille, huomioiden haavoittuvassa asemassa olevat (sähköinen + paperinen kysely)	EPT-hanke Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija Karelia AMK-opiskelijat	Syksy 2023	Kyllä Kysely toteutettiin 2023 (2642 vastaajaa). Kysely toteutui sähköisesti ja paperisesti.
	Kuntalaisfooromit (esim. osana järjestöiltä, vanhempainilta, koululaisfoorumi)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	2023–2025	Kyllä Kuntalaisfoorumeja on järjestetty kunnissa (mm. urheiluseurailta, järjestöilta, huoltajailta)
	Ehkäisevän päihdetyön teeman käsittely järjestöyhteistyöryhmissä ja järjestöfoorumeissa (esim. JANE, paikallisJANE)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija	2023–2025	Kyllä EPT-aiheita on käsitelty järjestöjen kanssa mm. JANE:ssa ja hyvinvointialueen järjestöfoorumeissa järjestöavustusten näkökulmasta.
	Kuntien ja hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten sekä asiakasraatien kuuleminen tarvittaessa	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija	2023–2025	Kyllä Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiä on kuultu EPT-asioissa. Nuorisovaltuuston ja vanhusneuvoston kanssa on tehty yhteistyötä. 11/13 kuntaa on kuullut vaikuttamistoimielimiään tarpeen mukaisesti.
	EPT-asukasosallisuuden lisääminen sote-asemien OLKA-toiminnan kautta	Hyvinvointialue P-K:n Sosiaaliturvayhdistys	2025	Kyllä EPT-aiheet ovat olleet esillä keskussairaalan OLKA-pisteellä sekä Kiteen OLKA-pisteellä.
	Selvitetään lupalausuntomenettelyn käyttöönottoa Pohjois-Karjalassa	EPT-hanke Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija AVI, Valvira	2023	Kyllä Kuntia on tiedotettu lupalausuntomenettelystä. Kunnat ovat päättäneet, etteivät ota lupalausuntomenettelyä käyttöönsä.